

Warszawa, 10 listopada 2016 r.

KRD.RPD.108.2016.1.

**Opinia prawna
w przedmiocie stypendium doktoranckiego**

I. Stan faktyczny

Do Zespołu Prawnego Rzecznika Praw Doktoranta wpłynęło zapytanie o obligatoryjność przyznania stypendium doktoranckiego. Pytający wskazał, że w dniu 1 października 2016 r. weszła w życie ustawa z dnia 23 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw, zgodnie z którą do ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym dodano m.in. art. 195a, stanowiący, iż: *„W jednostce organizacyjnej uczelni oraz w jednostce naukowej liczba uczestników stacjonarnych studiów doktoranckich, którym przyznano stypendium doktoranckie, o którym mowa w art. 200 ust. 1, z wyłączeniem liczby uczestników stacjonarnych studiów doktoranckich, którym przyznano wyłącznie środki finansowe, o których mowa w art. 200a ust. 2, nie może być mniejsza niż 50% liczby uczestników stacjonarnych studiów doktoranckich ogółem”*. Mając na względzie powyższe, jak również fakt, iż na Uczelni X od co najmniej 4 lat nie są w ogóle wypłacane stypendia doktoranckie, uznał za zasadne wyjaśnienie przedmiotowej kwestii z Rektorem ds. studenckich. Na spotkaniu z doktorantami Rektor oświadczył, iż według jego wiedzy, przepis ów będzie obowiązywał od roku akademickiego 2017/2018. Ponadto, Rektor wskazał, iż w odpowiedzi na nowelizację, do rektoratu wpłynęło pismo jednego z Dziekanów, zawierające stanowisko, iż Wydział nie posiada środków na wypłatę stypendium doktoranckiego i w związku z powyższym stypendium, jak co roku, nie zostanie wypłacone. Jako podstawę odmowy wypłaty stypendium doktoranckiego Uczelnia wskazała § 2 ust. 2 Procedury oceny wniosków o przyznanie stypendium doktoranckiego w Uniwersytecie X w roku akademickim 2016/2017, który stanowi, iż: *„Stypendium doktoranckie może zostać przyznane doktorantowi pod warunkiem posiadania środków finansowych przez jednostkę organizacyjną Uczelni prowadzącą studia doktoranckie i ich przekazania na finansowanie tego stypendium”*.

Wobec powyższego, Uczelniana Rada Samorządu Doktorantów Uczelni X, zwróciła się z prośbą o opinię w opisanej sprawie. Doktoranci Uczelni X stoją na stanowisku, że przepis przyznający im prawo do uzyskania stypendium doktoranckiego obowiązuje od 1 października 2016 r., a zatem nie mniej niż 50% uczestników stacjonarnych studiów doktoranckich winno - w ich opinii - uzyskać stypendium doktoranckie w roku akademickim 2016/2017.

II. Podstawa prawna

1. Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365 ze zm.); dalej jako PSW.
2. Ustawa z dnia 23 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2016 r. Poz. 1311); dalej jako ustawa zmieniająca.
3. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie studiów doktoranckich i stypendiów doktoranckich (Dz.U. z 2016 r. Poz. 558), dalej jako Rozporządzenie.

III. Analiza prawna

Stypendia doktoranckie regulowane są przede wszystkim w art. 200 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym. Zgodnie z aktualnym brzmieniem przywołanego przepisu:

Art. 200

1. Uczestnik stacjonarnych studiów doktoranckich **może otrzymywać** stypendium doktoranckie.
2. Minimalne stypendium, o którym mowa w ust. 1, nie może być niższe niż 60% minimalnego wynagrodzenia zasadniczego asystenta ustalonego w przepisach o wynagradzaniu nauczycieli akademickich.
3. **Decyzję o przyznaniu stypendium doktoranckiego**, okresie jego pobierania oraz wysokości **podejmuje w uczelni rektor**, a w jednostce naukowej - jej dyrektor.
4. (uchylony)
5. Stypendia, o których mowa w ust. 1, w uczelni publicznej są finansowane w szczególności w ramach środków, o których mowa w art. 98 ust. 1, a w jednostkach naukowych w szczególności w ramach środków przewidzianych na rozwój kadr naukowych w przepisach o finansowaniu nauki.

Dodatkowe regulacje odnoszące się do stypendium doktoranckiego zawarte zostały w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie studiów doktoranckich i stypendiów doktoranckich (m.in.: procedura jego przyznawania, okres pobierania, dane zawarte we wniosku o przyznanie stypendium doktoranckiego oraz przesłanki, które winien spełnić uczestnik studiów doktoranckich, by otrzymać stypendium doktoranckie).

Biorąc pod uwagę powyższe przede wszystkim należy zwrócić uwagę na fakt, że zgodnie z art. 200 PSW uczestnik studiów doktoranckich **może otrzymać stypendium doktoranckie**. Ustawodawca nie wskazał, że uczestnik studiów doktoranckich „otrzymuje” stypendium a jedynie, iż może je otrzymać. Zgodnie z wykładnią literalną wskazać zatem należy, że ustawodawca pozostawił uczelniom swobodę w zakresie przyznawania stypendium doktoranckiego. Oznacza to, że zgodnie z

aktualnym stanem prawnym rektor nie ma obowiązku przyznania stypendium doktoranckiego. Jest to przejawem tzw. autonomii uczelni. Oczywiście przedstawioną w zapytaniu praktykę ocenić należy negatywnie, jako naruszającą interesy doktorantów, niemniej w świetle obowiązującego prawa jest ona dopuszczalna, bowiem **to od decyzji rektora zależy, czy stypendium doktoranckie zostanie przyznane czy też nie.**

Odnosząc się natomiast do kwestii nowelizacji ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, dokonanej ustawą z dnia 23 czerwca 2016 r., na mocy której na uczelniach będzie ciążył obowiązek zapewnienia stypendium doktoranckiego co najmniej 50% uczestników stacjonarnych studiów doktoranckich w jednostce naukowej, wskazać należy na brzmienie art. 18 ust. 1 ustawy zmieniającej (ustawy z dnia 23 czerwca 2016 r.). **Zgodnie z nim bowiem obowiązek ów znajdzie zastosowanie dopiero do doktorantów rozpoczynających studia doktoranckie w roku akademickim 2017/2018. Tym samym wskazać należy, że aktualnie nie ma podstaw prawnych do tego, by żądać od uczelni zapewnienia stypendium doktoranckiego 50% uczestnikom studiów doktoranckich już w roku akademickim 2016/2017.** Ustawodawca zastosował bowiem w tym przypadku odpowiedni *vacatio legis*, aby umożliwić uczelniom przygotowanie się do zmian wynikających z przywołanej ustawy. Tym samym przepis art. 195a ust. 2 PSW, na mocy art. 18 ust.1 ustawy zmieniającej znajdzie zastosowanie dopiero w roku akademickim 2017/2018.

IV. Wnioski

Podsumowując, należy wskazać, że w świetle aktualnie obowiązującego prawa uczelnia nie ma obowiązku zapewnienia stypendium doktoranckiego uczestnikom studiów doktoranckich. Jednocześnie odnotować należy, że zmiany ustawowe nakładające na uczelnie obowiązek zapewnienia stypendium doktoranckiego dla minimum 50% uczestników stacjonarnych studiów doktoranckich znajdą zastosowanie dopiero w roku akademickim 2017/2018.

*Zespół Prawny
Rzecznika Praw Doktoranta*